

Dil Bilgisi ile İlgili Her Şey!

Melih Berk SÖNMEZ tarafından yazıldı.

İçindekiler

Ses Olayları

Ses Olayları

Ses Olayları

Ünlü Düşmesi

Ünlü düşmesinin diğer adları: Hece düşmesi, orta hece düşmesi ve ses yitimidir.

(Ünlü Düşmesi = Hece Düşmesi = Orta Hece Düşmesi = Ses Yitimi)

Tanım(Hiç Ezberlemeye Çalışma): İkinci hecesinde dar ünlü bulunan (u, ü, ı, i) sözcüklere ünlü ile başlayan "çekim eki" getirildiğinde ikinci hecedeki dar ünlü düşer.

Not: İkillemelerde ünlü düşmesi olmaz. → Nesilden nesile... Omuz omuza...

Örnekler

Sarardı (Sarı + ar)
Beslemek (Besi + le)
Buyruk (Buyur + uk)
Kavşak (Kavuş + ak)
Sıyrık (Sıyr + ık)
İlerledi (İleri)
Yumurtladı (Yumurta)
Yanlış (Yanılmak)
Yalnız (Yalın)

Sözcükler türerken ünlü düşmesi olabilir.

Bazen bu örnekleri akılda tutmak zor olabilir. Pratik yaparak ve soru çözerek kendini geliştirdiğinde çok kolay olacak.

Yukarıda sözcükler türerken ünlü düşmesi yaşanabileceğini gördük. Şimdi ise birleşik sözcük olurken olan ünlü düşmesini göreceğiz.

Örnekler

(Birleşik sözcüklerde ünlü düşmesi.)

Nasıl (Ne + asıl)
Niçin (Ne + için)
Sütlaç (Sütlü + aç)
Kahvaltı (Kahve + altı)
Cumartesi (Cuma + ertesi)
Şurada (Şu + arada)

Şimdi ise yardımcı sözcük gelirken olan ünlü düşmesinden bahsedelim.

Not

Yardımcı sözcükler: Etmek, eylemek, olmak, kılmak, buyurmak...

Örnekler

(Yardımcı sözcük gelirken ünlü düşmesi.)

Zehretti (Zehir + etti)
Devretti (Devir + etti)
Seyretti (Seyir + etti)
Kaydetti (Kayıt + etti)
Kaydoldum (Kayıt + oldum)
Şükretti (Şükür + etti)
Hapsoldu (Hapis + oldu)

Not

Ses olayı olan kelimeler birleşik yazılır bu yüzden üstteki örneklerin hepsinde ünlü düşmesi olduğundan hepsi birleşiktir.

Son olarak ikinci hecede meydana gelen ünlü düşmelerini işleyeceğiz.

Örnekler

Akil → Akılı
Burun → Burnu
Fikir → Fikri
Metin → Metni
Zihin → Zihni

Hatırlatma

Ses yitimi, orta hece düşmesi, hece düşmesi, ünlü düşmesi aynı anlamlara gelir!

İstisnalardan da bahsetmeden olmaz.

Seviyordu → Seviyor + idi (Ek fiil olay yerde ünlü düşmesi vardır diyebilirsiniz.)

Kardeşiyle → Kardeşi + ile

Öğrenci → Öğren + ici

Dilenci → Dilen + ici

Ünlü Daralması

Geniş ünlülerin (e, a, o, ö), dar ünlülere (ı, i, u, ü) dönüşmesine denir.

Örnekler

Bekliyor (Bekle, e → i, e daralmış)	Zıplıyor (Zıpla, a → ı, a daralmış)
Sızlıyor (Sızla, a → ı, a daralmış)	Başlıyor (Başla, a → ı, a daralmış)
Ağlıyor (Ağla, a → ı, a daralmış)	Gözlüyor (Gözle, e → ü, e daralmış)

Görmesi zor olan bazı örnkelerimiz ise diye, diyecek, yiyecek, niyedir.

Örnekler

Diye (De -mek, e → i, e daralmış)
Niye (Neye, e → i, e daralmış)
Yiyecek (Ye -mek, e → ı, e daralmış)

Bazen olumsuzluk eki "-ma, -me" de daralabilir.

Örnekler

Konuşmuyor → Konuşmıyor, a daralmış	Yazmıyor → Yazmıyor, a daralmış
Susmuyor → Susmıyor, a daralmış	Gelmiyor → Gelmeyor, e daralmış
Silmiyor → Silmiyor, e daralmış	Kırlmıyor → Kırılmıyor, a daralmış

Ünlü Daralması

-e → -i
-a → -ı
-o → -u
-ö → -ü

Ünlü Türemesi

Küçültme eki (-cık, -cık), tek heceli sözcüklere getirildiğinde bu ekten önce bir ünlü türer. Bazı pekiştirmelerde ünlü türemesi meydana gelebilir.

Örnekler

Azıcık (Az + cık) (-i türemiş)	Sapaşğlam (Sap + sağlam) (-a türemiş)
Biricik (Bir + cık) (-i türemiş)	Güpegündüz (Güp + gündüz) (-e türemiş)
Daracık (Dar + cık) (-a türemiş)	Düpedüz (Düp + düz), (-e türemiş)

Not

"Sırlısıklam" ve "çınlıçıklap" sözcüklerinde hem ünlü hem de ünsüz türemesi vardır.

Ünlü Değişimi

Size güzel bir haberim var. Ünlü değişiminin Türkçede sadece iki örneği var.

Örnekler

Bana (Ben + a) (-e değişmiş -a olmuş)
Sana (Sen + a) (-e değişmiş -a olmuş)

Not

"Ünlü değişimi" ve "kökte ünlü değişimi" aynı şeydir.

Ünsüz Düşmesi

Ünsüz harflerin düşmesidir işte.

Hatırlatma

Ünlü Harfler

-a, -e, -i, -ı, -o, -ö, -u, -ü harfleri ünsüz harflerdir.

Ünsüz Harfler

Heh geriye kalanlar ise ünsüz oluyor işte.

Ünsüz düşmesi örnekler ise:

Örnekler

Ufacık (Ufak + cık)	Sağlıcak (Sağlık + cak)
Yumuşacak (Yumuşak + cık)	Alçaldı (Alçık + dı)
Minicik (Minik + cık)	Sarımtı (Sarı + mtı)
Küçükçük (Küçük + cük)	Gelmeyor (Gelmeyor, e daralmış)

Örnekler

Zor

Adaş (Ad + daş)	Gülücük (Gülüş + cük)
Asteğmen (Ast + teğmen)	Öpücük (Öpüş + cük)
Üsteğmen (Üst + teğmen)	Getir (Gel + dir)
Kaldırmak (Kalk + dir)	Ufarak (Ufak + rak)
Küçümsemek (Küçük + mse)	

Ünsüz Benzeşmesi

Yumuşak ünsüzlerin (-b, -c, -d, -g), sert ünsüzlere (-p, -ç, -t, -k) dönüşmesi olarak bilebilirsin.

Ünsüz Benzeşmesi

-b → -p (ceb → cepçi)
-c → -ç (çocuk → çocuk + ca)
-d → -t (yoktu → yok du)
-g → -k (seçkin → seç + gin)

Bilgi: Benzeşme kökte olmaz sözcüğe gelen ekte olur.

Not

Ünsüz Sertleşmesi = Ünsüz Benzeşmesi = Ünsüz Uyumu

Örnekler

Gitti (Git + di)	Koştı (Kaş + dı)
Yoktu (Yok + du)	Sınıfta (Sınıf + dı)
Bitki (Bit + gi)	Saat 15.00'te (de → te)
Keskin (Kes + gin)	Yürekten (Yürek + den)

Ünsüz Yumuşaması

Sert ünsüzlerin (-p, -ç, -t, -k), yumuşak ünsüzlere (-b, -c, -d, -g) dönüşmesi olarak bilebilirsin.

Ünsüz Yumuşaması

-p → -b (Kitap → kitabı)
-ç → -c (Ucu → uç + ı)
-t → -d (Kağıdı → kağıt + ı)
-k → -g,ğ (yalağı → yalak + ı)

Örnekler

Ortağı (Ortak + ı)	Harcamış (Harç, Harçlık gibi)
Borcı (Borç + u)	Gecikti (Geç)
Damağı (Damak + ı)	Giden (Git)
Renğarenk (Renk)	Ağarmak (Ak)
Yudum (Yutmak)	Sebebim (Sebepe)

İstisnalar:

Hukuku
Milliyeti
Hayatı
Gurbeti

Bunlarda yumuşama olmaz!

Ünsüz Türemesi

Bir ünsüz türemesidir. İsmi zaten yeterince açık ve net. Diğer adı ise "ünsüz ikizleşmesidir".

Örnekler

Sırrım (Sır + ım)	Hakkım (Hak + ım)
Zannettim (Zan + etmek)	Ceddım (Ced + ım)
Affetti (Af + etmek)	Zammı (Zam + ım)
Rabbim (Rab + ım)	Tibbi (Tib + ı)

"Madde", "cadde", "hissiz" gibi kelimelerde türeme yoktur. Peki ama neden? Sizce de fazla belli değil mi? Çünkü bu kelimeler zaten böyle. Bir şey gelmiş de bunu türetmiş diyemeyiz.

Kaynaştırma

Türkçede iki tane ünsüz harf yan yana gelmez. Bu yüzden ünlü ile biten bir sözcüğe ünlü ile biten bir ek gelince pıt diye kaynaştırma ünsüzleri biter orada.

Hatırlatma

Kaynaştırma Ünsüzleri: -y, -ş, -s, -n (Yaşasın diye kodlayabilirsiniz.)

Örnekler

Yedişer (Yedi + er)	Babası (Baba + ı)
Arası (Ara + ı)	Çantayı (Çanta + ı)
Masanın (Masa + ın)	Kalenin (Kale + in)
Ayşe'nin (Ayşe + in)	Süpürge'nin (Süpürge + in)
Sinema'ya (Sinema + a)	Yalınacak (Anla + acak)

Ulama

Ünsüz ile biten bir sözcüğün ardından ünlü ile başlayan bir sözcük gelince ulama oluyor. Ancak noktalama işareti olursa ulama olmaz!

Kodlama 1: Ünsüz biri ünlü oldu.

Kodlama 2: Ünsüzdü, ünlü oldu.

Örnekler

Çam ağacının altında oturup piknik yaptık.
Bilgisayarın önünde saatlerini geçirdi.
Gelen misafirlere kolonya dağıttı. (Ulama yok.)
Melih iyi iş çıkarıyordu.
Eve gidip, ılık bir banyo yapacağım. (Ulama yok.) (Noktalama işareti varsa ulama olmaz.)

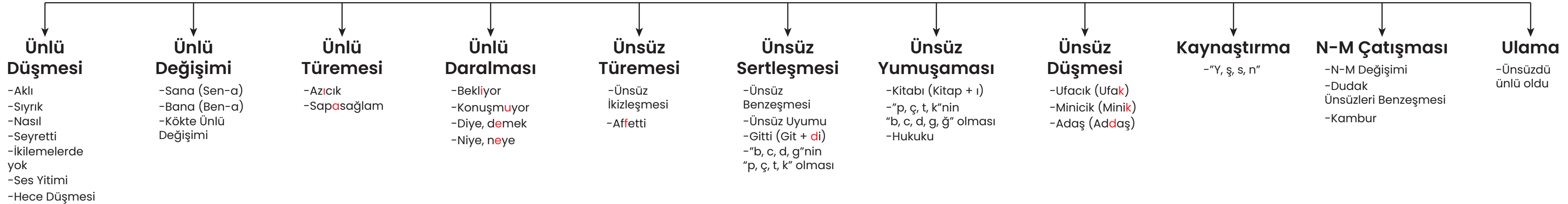
Dudak Ünsüzleri Benzeşmesi

Dudak ünsüzleri benzeşmesi diğer adıyla n-m değişimi bir diğer adıyla n-m çatışması, şöyle açıklanır: Türkçede "b" den önce "m" bulunmaz ve "b" sesi kendinden önceki "n"leri "m"ye çevirir.

Örnekler

Saklanbaç → Saklanmbaç	Kanber → Kamber
Dolanbaç → Dolanmbaç	Çenber → Çember
Penbe → Pembe	Çarşamba → Çarşamba
Tanbur → Tambur	Canbaz → Cambaz

Ses Olayları

İlgili Sınav Hazırla

İlgili Sınav Hazırla

Yapı Bilgisi

Yapı Bilgisi

Kök

Bir sözcüğün kökü onun genelde karşıladığı anlamdır.

Örnekler

Sucuk (Kendisi kök)

Kanatları (Kanat)

Balıkçılar (Balık)

Kök Çeşitleri

Kök bulmayı öğrendikten sonra sırada kök çeşitleri var. Kök çeşitleri ise:

İsim Kök: -mak, -mek gelmeyen köklerdir. → *Bardak, masa, kitap...*

Fiil Kök: -mak, -mek gelen köklerdir. → *Gel, git, yap...*

Ortak Kök: Hem isim hem de fiil olabilen köklerdir. → *Saç, şiş, göç, var, ağır, güreş...*

Sesteş Kök: Yazılışları aynı anlamları farklı köklerdir. → *Gül, bin, kır...*

Yansıma Kök: Doğadaki seslerin taklidi olan köklerdir. → *Hav, pat, çın, pıs, fis...*

Ek Çeşitleri

Eveettt. Benim bu kampa ve bu yazıya başlamamın sebeplerinden birisi ek çeşitleri. Ne var ki ya bir “yapım eki” var, bir de “çekim eki” var diyebilirsiniz. Gayet haklısın ancak insanın kafası çalışmayınca olan oluyor. Kafan çalışmazsa sen çalışacaksın.

Yapım ekleri, sözcüğü okuduğunda aklına bir resim geliyor değil mi. Mesela simit ile başlayalım. Siimmiiittt. Siimmiiittt. Evet, yuvarlak koyu kahverengi üzerinde susam olan, eğere taze ise çıtır ve mis kokulu olan şey. Simitte bir ek ekleyelim ve yeniden düşünelim. Hadi ekimiz -çi olsun. Oluşan sözcük ise simitçi olur. Siiiiimmiiittçiiii diye bağırın o arkadaş var ya. Heh aklındaki resim değişti yanı -çi yapım eki imiş.

Yapım Ekleri

-İsimden isim yapım eki

-İsimden fiil yapım eki

-Fiilden fiil yapım eki

-Fiilden isim yapım eki

Sözcüğün türünü ya da anlamını değiştirmeyen eklerdir. Kısacası yapım eki değilse çekim ekidir.

Çekim Ekleri

-İyelik Eki

-Çokluk Eki

-Tamlama Eki

-Hal Ekleri

-İlgi Ekleri

-Kip Ekleri

-Şahıs Ekleri

-Ek Eylem

→ İsimlere gelir.

→ Fiillere gelir.

İyelik Eki

Aitlik anlamı katar. Bir şeyin kime ya da neye ait olduğunu belirtir. İsme gelir.

Benim kalem -im

Senin kalem -in

Onun kalem -i

Bizim kalem -imiz

Sizin kalem -iniz

Onların kalem -ileri

Örnekler

Ahsen dün kitabı**mı** istedi. (-im iyelik eki)

Ahsen’e hayran hayran baktı**m**. (-im kişi eki ve fiile gelmiş)

Bir yerde tamlanan varsa iyelik eki de vardır.

Kapının kolu**u**

Uçağın kanadı**ı**

Melih’in sabrı**ı**

(*tökenmek üzere*)

(*Az önce babam magala gitti, hem et yiyecekler hem de voleybol oynayacaklar bu hayatta sevdiğim iki şeyi bu yazı yüzünden feda ettim.*)

Çokluk Eki

İsme gelen -ler, -lar ekidir.

Örnekler

Kalem -ler

Kapı -lar

Çalışkan -lar

Başarısızlık -lar

Umut -lar

Fedakarlık -lar

Test -ler

Soru -lar

Sorun -lar

Tamlama Eki

Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarında kullanılır.

Tamlayan (İlgi Eki): -in, in, -un, -ün

Tamlanan (İyelik Eki): -i, -ı, -u, -ü

Örnekler

Melih’in azmı
İlgi eki (İlgi kurmanın)
soğulur.)

Kapının kolu
İyelik eki (Sarıp baktır.)

İsim Tamlamaları: Tamlanan + Tamlayan
İlgi eki İyelik eki

İsmin Hâl Ekleri

İsmin Hâl Ekleri

Yalın hâl (ek yok) → Ev

Belirtme hâl (-i) → Evi

Yönelme hâl (-e) → Eve

Bulunma hâl (-de) → Evde

Ayrılma hâl (-den) → Evden

Kip Ekleri

Kip Ekleri

Haber Kipleri (Bildirme)

-Geçmiş Zaman { Görülen Geçmiş Zaman (-dı, -di)
Duyulan Geçmiş Zaman (-mış, -miş)

-Şimdiki Zaman (-yor)

-Gelecek Zaman (-ecek, -acak)

-Geniş Zaman (-er, -ar, -ır, -ir, -r)

Dilek Kipleri (Tasarlama)

-Dilek/Şart Kipi (-se, -sa)

-İstek Kipi (-e, -a)

-Gereklilik Kipi (-meli, -malı)

-Emir Kipi (Eki yok)

Örnekler

Kız, çocuklar geçen Rahmilere git**miş**ler. (Haber kipleri/duyulan geçmiş zaman)

Dün Emre’yi markete doğru yürürken gör**düm**. (Haber kipleri/görülen geçmiş zaman)

Okuldan çıktım ders çalışmaya gidi**yor**um. (Haber kipleri/şimdiki zaman)

Yarın da durmadan ders çalış**acağ**ım. (Haber kipleri/gelecek zaman)

Melih her gün ders çalış**ır**. (Haber kipleri/geniş zaman)

Eğer çalış**ırsan** barışamayacağın şey yoktur. (Dilek kipleri/dilek-şart kipi)

Ben de voleybol oynaya**ım**. (Dilek kipleri/istek kipi)

Çalışacaksın! (Dilek kipleri/emir kipi)

Anne, lütfen! Ben de sinemaya gide**yim**. (Dilek kipleri/istek kipi)

Kişi Ekleri

Fiillere gelirler.

Ben gör**düm**

Sen gör**dün**

O gör**dü**

Biz gör**dük**

Siz gör**dünüz**

Onlar gör**dü**

Yapım Ekleri

İsimden isim yapım ekleri için örnekler:

Kitap-lık,

para-lı,

Türk-çe,

evren-sel,

su-suz...

Fiilden isim yapım ekleri için örnekler:

Seç-im,

yat-ak,

dal-gıç,

geç-it...

İsimden fiil yapım ekleri için örnekler:

Su-la (sulamak),

uğur-la (uğurlamak),

yaş-ar (yaşarmak),

dert-leş (dertleşmek)...

Fiilden fiil yapım ekleri için örnekler:

Yap-tır (yaptırmak),

uza-t (uzatmak),

bil-dir (bildirmek),

kov-ala (kovalamak)...

Gövde Nedir?

En az bir tane yapım eki almış sözcük varsa gövde var demektir.

Seç **-im** almış → **Seçim** (Gövde)
(Kök) (Kök) (İsim eki)
Düşünce (Gövde)
(Kök) (İsim eki)
Yatak (Gövde)
(Kök) (İsim eki)

En az iki tane yapım eki almış sözcüklere “gövdeden türemiş sözcük” denir.

(Gövdeden türemiş sözcük)
Bilgili
(Kök) (İsim eki) (İsim eki)

Yapısına Göre Sözcükler

Yapısına Göre Sözcükler

Basit

Yapım eki almamıştır.

Türemiş

Yapım eki almıştır.(En az 1 tane.)

Birleşik

En az 2 tane sözcüğün birleşmesiye oluşur.

İlgili Sınav Hazırla

İlgili Sınav Hazırla

Sözcük Türleri

Sözcük Türleri

Başlamadan
Önce Bilgi

Sözcük Türü

İsim (Ad)

Nesneleri ve kavramları karşılar.

Sıfat (Ön Ad)

Bir adın niteliğini ya da niceliğini belirtir.

Zamir (Adıl)

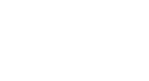
Adların yerine geçen sözcüklerdir.

Zarf (Belirteç)

Bir fiili, fiilimsiyi, sıfatı, zarfı, belirtme işini yapar.

Edat (İlgeç)

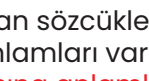
Sözcükler arası ilgi kurar.

Bağlaç

Sözcükler ya da cümleler arası bağ kurar.

Ünlemler

Duygularımızı bildirme işini yaparlar.

Fiiller (Eylemler)

Hareketi karşılayanlar.

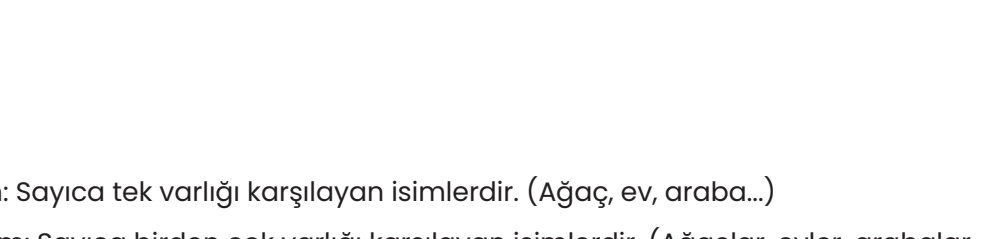
İsim (Ad)

Varlık ve kavramları karşılayan sözcüklere **İsim** denir. Hareketi karşılayan sözcüklere **fiil** denir. İsim ve fiillerin yalnız başlarına anlamları vardır. **Edat soylu sözcükler** ise dildeki **yardımcı görevli** sözcüklerdir. Bunların **tek başına anlamları** yoktur. Bunlar cümle içinde anlam kazanır.

Türkçedeki Sözcükler

Varlıklara Verilişine Göre İsimler

Not

Güneş, dünya, ay sözcükleri astrolojik anlamda kullanılırsa özel isimdir. Diğer durumlarda cins isimdir.

Ay, Dünya'nın yadusudur. (Özel isim)

Bugün bir dünya işim var. (Cins isim)

Bazı cins isimler özel isim olarak da kullanılabilir. Cümledeki anlama bak!

Örneğin:

Anneler günü için anneme **çiçek** aldım. (Cins isim)

Çiçek benim tanıdığım en iyi insandır. (Özel isim)

Karşılıklıları
Varlıklarının
Sayılarına
Göre İsimler

Tekil İsim: Sayıca tek varlığı karşılayan isimlerdir. (Ağaç, ev, araba...)

Çoğul İsim: Sayıca birden çok varlığı karşılayan isimlerdir. (Ağaçlar, evler, arabalar...)

Topluluk İsimleri: Çoğul eki almadan birden çok varlığı karşılayan isimlerdir. (Millet, cemaat, aile, ordu, orman, takım...)

Not

Özel isme gelen -ler-, -lar ekleri ayrılmazlar.

Örneğin: Ahmetler bize gelecek.

Not

"-lar-, -ler" çoğul ekleri her zaman çoğul anlamı vermez.

Bu bahçeden ne Yunuslar ne Mevlanalara geçti. (Benzerlik)

Türkler, İspanyollar, Fransızlar... (Ulus, millet)

Yirmili yaşlarda neler başardı çocuk. (Yaklaşıklık)

Akşamları dışlarını fırçala. (Zaman)

Ahmetler bizim evden çıkmıyor. (Aile)

Karşılıklıları
Varlıklarının
Niteliliğine
Göre İsimler

Somut ve soyut olam üzere ikiye ayrılırlar.

Somut İsim: Beş duyu organı ile algıladığımız isimleridir. (Ağaç, ev, araba...)

Soyut İsim: Beş duyu organı ile algılayamadığımız isimleridir. (Cesaret, hüzün, ruh, ölüm...)

Burada bizi soyutlaştırma ve somutlaştırma diye iki kavram bekliyor. Bunlar ösym tarafından soruluyor!

Soyutlaştırma: Somut anlamlı bir şeyi soyut anlamda kullanmaktır.

Somutlaştırma: Soyut anlamda bir şeyi somut anlamda kullanmadır.

Örnekler

Soyutlaştırma Örnekleri

Ahmet, çok **yürekli** bir arkadaşımızdı. (Cesur anlamıda kullanılmıştır.)

Bu soruyu çözmenin bir **yolu** olmalı. (Yöntem anlamıda kullanılmıştır.)

Somutlaştırma Örnekleri

Uslan artık deli **gönül**. (Kişileştirme yoluyla gönül sözcüğünü somutlaştırmış.)

İsim
Tamlamaları

Tanım istiyorsan git internetten bak.

Tamlayan (İlgi) Eki: -ın, -in, -ün, -ün

Tamlanan (İyelik) Eki: -ı, -i, -ü, -u

Belirtili
İsim
Tamlamaları

Belirtili isim tamlamaları, hem tamlayan hem de tamlanan eki almış isim tamlamalarıdır.

Örnekler

Belirtili İsim Tamlamaları

Melih'in sabrı

Zamanın değeri

Komşunun evi

Havuzun dibi

(Kırmızı ile tamlanan ve tamlayan ekleri gösterilmiştir.)

Belirtili isim tamlamaları arasına birden fazla kelime girebilir.

Örnekler

Belirtili İsim Tamlamaları

Melih'in çok değerli ve hiç bitmeyen sabrı

Arasında sıfat bulunan
belirtili isim tamlaması

Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan yer değiştirebilir.

Örneği: **Sevgisi** her şeye değerdi **annemin**.

Tamlanan

Tamlayan

Düzgün hâli: Annemin sevgisi

Belirtisiz
İsim
Tamlamaları

Sadece tamlanın ek aldığı isim tamlamalarıdır.

Örnekler

Belirtisiz İsim Tamlamaları

Sabah rüzgarı

Hazine avcısı

Çanakkale Boğazı

Sümele Manastırı

Takisiz
İsim
Tamlamaları

Hem tamlayanın hem de tamlananın ek almadığı isim tamlamalarıdır.

Örnekler

Takisiz Tamlamaları

Bakır kaşık

Demir kapı

Yün çorap

Gümüş kemer

Taş duvar

Not: Bazı kaynaklar takisiz isim tamlamalarını sıfat tamlaması olara alabilirler.

Zincirleme
İsim
Tamlamaları

Formalite Tanım: Belirtili, belirtisiz veya takisiz isim tamlamasının başka bir isimle birleşmesiyle bazen de belirtilen tamlamaların yine kendi gibi tamlamalarla birleşmesiyle meydana gelen tamlamaya "zincirleme isim tamlaması" denir.

Benim tanımım: En az üç tane isimden oluşan tamlama. Ancak arasına sıfat girmiş tamlamalarla karışırma.

Örnekler

Zincirleme İsim Tamlamaları

Bahçenin kapısının kolu

Göz bebeğinin rengi

Deri montun kokusu

Sıfatlar
(Ön Ad)

Şükür Allah'a,
Vallaha, billaha,
Geldik şu sıfatlara,
Hayırlı sorularda, kulanana.

Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklere sıfat denir. Mutlaka isimden önce gelmelidir!

Örnekler

Sıfat Tamlamaları

Şu çocuk bana neden bakıyor?

Mavi kazağımı annem ördü.

En **güzel anne** benim annemdir.

Uzun ince bir yoldayım.

Melih çok **çalışkan, zeki, yakışıklı, gaslı** ve **mütevazı** bir **çocukt**.

Sıfat
İsim

Not

Bir sıfat birden fazla ismi niteleyebilir.

Örneğin: Çarşıdan **ucuz elma, portakal, havuç** aldım.

Birden fazla sıfat bir ismi niteleyebilir.

Bir yerde sıfat varsa orada sıfat tamlaması vardır. Biz tamlamalar arasına virgül koymayız. (Yani sıfat ile isim arasında virgül olmaz.)

Sıfatların
Çeşitleri

Sıfatlar

Niteleme Sıfatı
~Nasıl sorusuna yanıt verir.

Belirtme Sıfatı
~İşaret Sıfatı
~Belgisiz Sıfatı
~Sayı Sıfatı
~Soru Sıfatı

Niteleme
Sıfatı

Varlıkların renklerini, biçimlerini, durumlarını bildiren sıfatlardır. İsme sorulan nasıl sorusuna yanıt verirler.

Örnekler

Niteleme Sıfatları

Uzun paragraf soruları en kolay olanlardır.

Yürüyen merdivenlerden aşağı tükürdü.

Mavi gözleri ağıladığına işaretledi.

Kuru gözleri tam 6 saatdır bu özeti yazdığına işaretledi.

Sıfat
İsim

Unutma! İsme nasıl sorusun soru, yanıt olarak niteleme sıfatını alacaksın (tabi varsa).

İşaret
Sıfatı

"Bu, şu, o, ötek, beriki, şöyle, böyle..." Bu gibi sözcükler işaret sıfatı olabilir. Ancak sen bunları ezberleme, matığını anla. Hadi örnek üzerinden konuşalım.

Örnek: **Bu evden**, hayır gelmez.

Ev burada isim.

Sıfat bir ismin önüne gelip onu belirtiyor veya niteliyordu. Şimdi ismimiz olan eve bak. Onun önündeki sıfat evi işaret etmiyor mu? Bu ev (evi işaret ediyor). Ya da onu belirtiyor diyebilirsin.

Örnekler

İşaret Sıfatları

Şu çocuğu bir yerden gözüm isiriyor.

O insanlar bize uygun değiller.

Diğer öğrenciler daha çalışkandı.

Gideceğimiz yer yolun **diğer tarafında** kaldı.

Sıfat
İsim

Not

İşaret sıfatları isme sorulan "hangi" sorusuna yanıt verir.

Sayı
Sıfatları

Varlıkların niceliğini yani sayısal yönlerini belirten sıfatlardır.

Dört gruba ayrılırlar:

-Asıl sayı sıfatı,

-Sıra sayı sıfatı,

-Kesir sayı sıfatı,

-Üleştirme sayı sıfatı

Örnekler

Sayı Sıfatları

İki ekme aldım, eve gidiyorum. (Asıl sayı sıfatı, varlığın kaç tane olduğunu bildirir.)

Birinci sırayı sırayı kapmak için uğraşıyord. (Sıra sayı sıfatı, varlığın sırasını bildirir.)

Yarım elma yedim geçen akşam. (Kesir sayı sıfatı, varlığın sayısını kesir kullanarak bildirir.)

Birer şeker paylaştık. (Üleştirme sayı sıfatı, varlığın kaçar ayrıldığını bildirir.)

Oyun için **altışar grupta** ayrıldık. (Üleştirme sayı sıfatı, varlığın kaçar ayrıldığını bildirir.)

Sıfat
İsim

Belgisiz
Sıfatları

Belirttikleri ismin özellikleri tam olarak veriyen sıfatlardır. Yani bir "belirsizlik" oluşturan sıfatlardır. Her, birçok, bir, hiçbir, birkaç, bütün, kimi, birtakım, nice, başka, birçok, tüm, bazı...

Örnekler

Sayı Sıfatları

Kimi zaman onu hiç anlayamadım. (Kimi derken bugün mü, dün mü, saat 6'da mı

ya da geçen cumartesi mi bilmiyoruz. Yani bu sıfat isme "belirsizlik" getiriyor.)

Her canlı ölümü tadacak. (Her burada bir her burada bir belirsizlik oluşturunuyor yine. O canlı mı, bu canlı mı, 2005 yılında doğan canlılar mı, yaşlanan canlılar mı, araba çarban canlılar mı...)

Çözecek **başka soru** yok mu? (Matematik sorusu mu? Fen sorumu? Kolay soru mu?)

Not

"Bir" sözcüğü asıl sayı sıfat olarak da, belgisiz sıfat olarak da kullanılabilir. Cümledeki anlamına bakıp yorumlayacaksınız.

Bir elma yedim. (Asıl sayı sıfatı)

Bir gün intikamımı alacağım! (Beltisiz sıfat)

Sıfat
İsim

Soru
Sıfatları

İsimlerin miktarını, şeklini ve genel özelliklerini öğrenmek için doğrudan isme yöneltilen sorulara "soru sıfatı" denir.

Örnekler

Sayı Sıfatları

Nasıl bir ev bakmıştınız. (Evin özelliklerini öğrenmek için sorulan soru.)

Kaç öğrenci ödevini yapmadı. (Yaşlı insan)

Bu bilgiyi **hangi makeden** öğrendin.

Ne kadar yemek yedin?

Yarışmayı **kaçar puanla** bitirdiniz.

Sıfat
İsim

Unvan
Sıfatları

İnsanların rütbesini, lakaplarını, akrabalık durumlarını veya sosyal durumlarını bildiren sözcükler, isimle beraber kullanılırsa "unvan sıfatı" olur. Unvan sıfatları isimden **önce de sonra da** gelebilir.

Örnekler

Sayı Sıfatları

Gazi Mustafa Kemal

Kel Mahmut

Damla Amirim

İnek Şaban

Emek Bey

Ahsen **Hanım**

Hüseyin **Dayı**

Sıfat
İsim

Adlaşmış
Sıfatlar

Niteleme sıfatları çekim eki alarak veya almayarak niteledikleri ismin yerine geçecek şekilde kullanılabilir. Bu sözcüklere "adlaşmış sıfat" denir.

Örnekler

Sayı Sıfatları

Yaramaz bugün de ortalığı birbirine kattı. (Yaramaz çocuk)

Kısalan buradan götür. (Kısa çubukları)

Bebeleri pistten alalım. (Sıfat yok, bebek isimdir.)

Adlaşmış
Sıfat

Sıfatlarda
Küçültme

"-cik, -ce, -cek, -imsi, -imtirak, -su" ekleri sıfatla geldimi sıfatlarda küçültme oluyor.

Örnekler

Sayı Sıfatları

Ufacık arabası ile koyudu yollara.

Kalınca sopa ellerine ufak kalmıştı.

Yeşilimsi boyalarla güzel bir desen oluşturmuştu.

Arabasının **sarımtırak** bir rengi vardı.

Bebeksi bir suratı vardı.

Sıfat

Sıfatlarda
Pekleştirme

PıRıSaSaM diye kodlanıyor. Bu harflerden biri kullanılarak sıfatlarda pekiştirme yapılır. Sıfatın ilk iki harfi ön e gelir.

Örnekler

Sayı Sıfatları

Sarı Sa-p-sarı → Papatlayar **sapsarıydı**.

Beyaz Be-m-beyaz → Sabah kalkınca **bembeyaz** karla buluştu.

Mavi Ma-s-mavi → **Masmavi** gözleri vardı.

Temiz Te-r-temiz → Arabası **tertemiz** olmuştu.

Katı Ka-s-satı → Köpeği görünce **kaskatı** kesildi.

Sıfat

Sözcük Türleri

Sözcük Türleri

Zamir (Adıl)

Cümlede ismin yerini tutan sözcüklere “zamir” denir.

Örnekler	Zamirler
Şunu Melih'e uzatır mısın?	Zamir
Akşamleyin onları ziyaret edeceğim.	

Zamirler isim gibi kullanılır. İsimlerin aldığı ekleri alabilir.

Zamirlerin Grupları

Zamirlerin Grupları

Kişi Zamirleri

Kişi isimlerinin yerine geçen zamirlerdir. Kim sorusuna yanıt verirler. İsim hal eki alabilirler.

Hatırlatma	
Şahıslar:	
Ben	-1. tekil zamir
Sen	-2. tekil zamir
O	-3. tekil zamir
Biz	-1. çoğul zamir
Siz	-2. çoğul zamir
Onlar	-3. çoğul zamir

Örnekler	Kişi Zamirleri
Siz bildiğiniz yoldan gidin.	Kişi Zamiri
O, bize hiçbir zaman yardım etmedi.	

Dönüşlülük Zamiri

Kişi zamiri olarak da kabul edilir. Dönüşlülük zamiri “*kendi*” dir. Hal eki alabilir. Örneğin: kendimden, kendimi, kendime halinde yazılabilir.

Örnekler	Dönüşlülük Zamirleri
Arabayı kendi sürüyordu.	Dönüşlülük Zamiri
İşleri kendi bildiyi yöntemle yapıyordu.	
Ne yaparsa kendine , beni ilgilendirmez.	
Soruları ve sorunları kendim çözerim.	
O düşüne kendinden başka kimse gitmedi.	

İşaret Zamirleri

İsimlerin yerini işaret yoluyla tutan zamirlerdir. “Bu, şu, o, bunlar, onlar, şunlar, beriki, öteki, bura, şura, ora...”

Örnekler	İşaret Zamirleri
Bu bizim en büyük kardeşimiz.	İşaret Zamiri
Şunu artık anlasana!	
Onlarda bende olmayan ne var?	
Ötekini sen yaparsın.	
Böyleşi asla görülmedi.	

“O” sözcüğü şahıs isimlerinin yerini tutuyorsa kişi zamiri, insan dışı bir varlığın yerini tutarsa işaret zamiri olur. Örnekleri:

“O, bugün okula gelmedi.” (Kişi zamiri)
“O, en son çıkan modelimiz.” (İşaret zamiri)

Belgisiz Zamir

Yerini tuttuğu ismin yerini tam olarak karşılamayan zamirlerdir. Belirsizlik ve genelleme vardır. Yani hangi ismin yerine geçtiği tam olarak belli değildir. “Herkes, bazıları, kimi, kimse, kimisi, biri, birçoğu, tümü, çoğu, azı, hepsi, bazıı, birazı, başkası,şey...”

Örnekler	Belgisiz Zamirler
Herkes buraya gelmeye başladı.	Belgisiz Zamiri
Kimisi beni itici bulur.	
Tümünün içi çürük çıktı.	
Öğrencilerin hepsi başarılı olmak istiyor. Ama hiçbiri benim gibi çalışmıyor.	

Soru Zamiri

Soru yoluyla isimlerin yerini tutan sözcüklerdir. Soru zamirleri cevap olarak isim ya da isim soylu sözcükleri buldurur. “*Kimi, kim, neye, nerede, nereden, hangisi, kaç, ne, kaç, kaç...*”

Hatırlatma	
İsim Soylu Sözcükler: Sıfatlar, zamirler, zarflar, isimler.	

Örnekler	Soru Zamiri
Bakkaldan ne aldın? (Çikolata)	Soru Zamiri
Kazanmak için neyi fedakarlık ettin? (“Senin yanıtın”)	
Ne zaman gelecekler? (Akşam)	
Kaç bu zorlu şartları geçebildi? (Hiçbiri)	
Hangisi daha güzel duruyor. (Gri olan)	

İlgi Zamiri (Ki)

İlgi zamiri, zamir olan “-ki” ekidir.

Örnekler	İlgi Zamiri
Onun arabası eskimiş benim ki daha güzel. (Benimki = Benim arabam)	
Benim elbisem siyah onun ki kırmızı. (Onunki = Onun elbisesi)	
İradem güçlüdür ancak onun ki bir başka. (Onunki = Onun iradesi)	
Benim kalemim uçlu senin ki tükenmez. (Seninki = Senin kalemın)	İlgi Zamiri

Zarflar (Belirteç)

Zarflar; fiillerden, sıfatlardan, fiilimsilerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları nitelik, zaman, durum, yer, yön, azlık, çokluk, soru bakımından etkileyen sözcüklerdir.

Örnekler	Zarflar (Belirteçler)
Koşarak gitti. (Nasıl gitti? –Koşarak) (Koşarak fiilimsidir.)	Zarf
Yarın gelecek. (Ne zaman gelecek? –Yarın) (Gelecek sıfat fiildir.)	
İçeri girdi. (Nereye girdi? –İçeri) (Girdi, görülen geçmiş zaman kipi almış fiildir.)	
Çok bekledi. (Ne kadar bekledi? –Çok) (Bekledi, görülen geçmiş zaman kipi almış fiildir.)	

Zarf Çeşitleri

Durum Zarfları

Fiilleri, fiilimsilerin durumunu, niteliğini bildiren zarflardır. *Nasıl* sorusunua cevap verir.

Örnekler	Durum Zarfları
Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden. (Nasıl çıkacaksın? –Ağır ağır)	Durum Zarfı
Kardeşim horul horul uyuyor. (Nasıl uyuyor? –Horul horul)	
Annem koşarak yanıma geldi. (Nasıl geldi? –Koşarak)	
Seni duyabilmem için sesli konuş. (Nasıl konuş? –Sesli)	

Zaman Zarfları

Fiillerin ya da fiilimsilerin gerçekleştikleri zamanı bildiren zarflardır. *Ne zaman* sorusuna yanıt verirleri.

Örnekler	Zaman Zarfları
Gündüzleri bu parka gelirdi. (Ne zaman gelirdi? –Gündüzleri)	Zaman Zarfı
Hemen yanıma gel. (Ne zaman gelsin? –Hemen)	
Yarın bizim için daha iyi olacak. (Ne zaman daha iyi olacak? –Yarın)	
Güneş doğmadan çalışmaya başlad. (Ne zaman çalışmaya başladı? –Güneş doğmadan)	

Yer-Yön Zarfları

Eylemin genellikle yönünü belirten zarflardır. *Nereye* sorusuna yanıt verirler. “*İleri, geri, içeri, dışarı, aşağı, yukarı, beri, öte...*”
Önemli! Yer-yön zarfları ek almazlar! Eğer ek alırlarsa isim olurlar.

Örnekler	Yer-Yön Zarfları
İleri gitti. (Nereye gitti –İleri)	Yer-Yön Zarfı
Yukarı bakıyordu. (Nereye bakıyordu? –Yukarı)	
Aşağı mahalledekiler kavgaya geldi. (Hangi mahalle? –Aşağı mahalle! Aşağı sıfattır!)	
Yukarıya bir kuş kondu. (Yukarı-ya, ek almış. İsimdir!)	

Azlık-Çokluk Zarfları

Miktar veya derecelendirme bildiren zarflardır. *Ne kadar* sorusuna yanıt verirler. Miktar bildirenlere miktar zarfı. Derecelendirenlere derecelendirme zarfı denir. “*Daha, en, pek, epey, gayet, oldukça, böylesine...*”

Örnekler	Miktar Zarfları
Bu sınava çok çalıştım. (Ne kadar çalıştım? –Çok) (Miktar zarfı)	
Fazla konuşma! (Ne kadar konuşma? –Fazla) (Miktar zarfı)	
Senden daha yetenekli. (Ne kadar yetenekli? –Daha) (Derecelendirme)	
Pek sevimli bir kedin varmış. (Kedisini derecelendirmiş.)	

Soru Zarfları

Zarfları bulmak için kullandığımız “nasıl, ne zaman, ne kadar, nereye, niçin, niye” gibi soru kelimeleri fiili ya da fiilimsiyi etkilediğinde soru zarfı olur.

Örnekler	Soru Zarfları
Ne kadar çalıştın sınava?	Soru Zarfı
Ne bakıyorsun?	
Ne zaman geleceksin yanıma?	
Neden yanıma gelmedin?	

Bazı Zarflar

Üstünlük Zarfı	En Üstünlük Zarfı
-daha	-en
Daha güzel bir zaman olamazdı.	En kararımız orada oturuyordu.
Kesinlik Zarfı	Olasılık Zarfı
-elbette, kesinlikle mutlaka	-galiba, herhalde
Ahmet mutlaka gelecektir.	Herhalde gelmedi.
Yineleme Zarfı	Gösterme Zarfı
-tekrar, yeniden	-işte
Seni tekrar yeneceğim.	İşte orada duruyordu.

Zarflar ve Zamirlerle
İlgili Tablolar Yap!

İlgili Sınav Hazırla

İlgili Sınav Hazırla

Sözcük Türleri

SozcuK Tureti